

Eesti keele riigieksam 2007

1. Eksami eesmärgid

Eesti keele riigieksami eesmärgid:

- 1) hinnata gümnaasiumi riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust;
- 2) anda koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpilaste õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- 3) suunata gümnaasiumi riigieksamite sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 4) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid;
- 5) välishindamise tulemuste põhjal kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd;
- 6) ühitada gümnaasiumide lõpueksamid kõrgkoolide sisseastumiseksamitega.

2. Eksami sihtrühm ja oodatavad õpitulemused

2.1. Eksami sihtrühm

Eksami sihtrühm on gümnaasiumi lõpetajad, kes on läbinud gümnaasiumi riikliku õppekava. Eksami sooritajatena peetakse silmas ka õhtugümnaasiumide ning keskharidust andvate kutseõppeasutuste lõpetajaid. Eraldi rühma moodustavad eksternid ehk varemlõpetanud, kes sooritavad eksami uuesti, et oma eksamitulemust parandada.

Eesti keele riigieksamit korraldatakse nii munitsipaal-, riigi- kui ka erakoolide õpilastele.

2.2. Gümnaasiumi lõpetaja õpitulemused eesti keeles

Gümnaasiumi lõpetaja valdab eesti kirjakeelt ja väärtustab korrektset keelekasutust:

- teab keele põhimõisteid, süsteemi ja eesti keele struktuurilisi iseärasusi;
- teab suulise ja kirjaliku kõne erinevusi;
- teab eri tekstide tunnuseid ja ülesehitusprintsipi;
- oskab leida, korrastada ning kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;
- oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
- oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
- oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

3. Eksami ülesehitus

3.1. Eksami eesmärgid

Eesti keele riigieksamiga (riigieksamikirjandiga) kontrollitakse, kuidas gümnaasiumi lõpetaja

- suudab loovalt ja kriitiliselt mõelda (arutleda);
- oskab end kirjalikult väljendada;
- on omandanud eesti kirjakeele;
- teadvustab eesti keele süsteemi ja eripära.

3.2. Eksamitöö vorm

Eesti keele riigieksam koosneb 1 osast ning sellega kontrollitakse õpilase tekstiloomet (sisu, stiil, ülesehitus) ning õigekirjaoskust.

Õpilane kirjutab eksamitööna arutleva kirjandi. See tähendab, et eksaminand peab kirjutama eritleva teksti, milles ta esitab probleemi(d), analüüsib seda (neid), põhjendab oma seisukohti ning teeb järelduse(d).

Kirjand peab moodustama sidusa arutleva proosateksti, milles kasutatakse ka kirjanduslikke allikaid. Kirjanduslike allikate kasutamine peab olema mitteformaalne, s.t teksti sisust tulenev. Mõistet „kirjanduslikud allikad“ tuleb käsitleda avaras tähenduses, selle all peetakse silmas erinevaid tekste ilukirjandusest kuni ajakirjanduse ja tarbetekstideni.

3.3. Eksamitöö pikkus

Riigieksamikirjandi pikkus on 600–800 sõna ehk 3–4 lehekülge formaadis A4, arvestades, et ühele leheküljele mahub ~200 sõna.

Nõutust lühema kirjandi puhul kaotab õpilane punkte (vt hindamisjuhendi alajaotust vorm/ülesehitus).

3.4. Eksami aeg

Eksam toimub 14. aprillil 2007.

Eksami ametlik algus on kell 10.00.

Eksam kestab 360 minutit.

Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, kui kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ning eksamikomisjoni esimees annab märku töö alustamiseks.

Eksamiks ette nähtud aega ei tohi ületada.

Eksamil ei ole vaheaegu.

3.5. Kirjandi teemad

Kirjandi teemad tellib Eksamikeskus gümnaasiumide õpetajatelt ning kõrgkoolide õppejõududelt, kes saadavad need Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusesse.

Eksamikeskuse juures töötab gümnaasiumi õpetajatest ning kõrgkoolide õppejõududest moodustatud riigieksamit ettevalmistav komisjon, mille volitused on kinnitanud Haridus- ja Teadusministeerium. Nimetatud komisjon koostab laekunud teemadest kaks 10teemalist komplekti, ühe põhi- ja teise lisaeksamiks.

Teemad valitakse kümnest rubriigist lähtudes, seejuures ei pea kõik rubriigid olema igal õppeaastal tingimata esindatud.

Rubriigid tähestikjärjestuses:

1. Eesti ja eestlased.
2. Eetika, moraal, religioon.
3. Haridus.
4. Inimene ja inimsuhted.
5. Inimene ja ühiskond: sotsiaalpoliitika, majandus, ajalugu jm.
6. Keskkond, loodushoid.
7. Kultuur: keel, kirjandus, kujutav kunst, muusika, arhitektuur, teadus jm.
8. Meedia.
9. Rahvusvahelised suhted: ajalugu ja tänapäev.
10. Sport, harrastused, vaba aeg.

Erinevad rubriigid tagavad selle, et teemade hulgas on esindatud ühiskonnaelu põhilised valdkonnad ning õpilased saavad valida teemasid oma ettevalmistusest ja huvidest lähtudes. See on eeldus loova ja kriitilise mõtlemise ning kirjaliku väljendusoskuse hindamiseks.

3.6. Eksamitöö vormistamine

Eksamitöö kirjutatakse sinise või musta tindi- või pastapliiatsiga.

Eksamitööd ei tohi kirjutada pliiatsiga, ega kasutada puhtandis paranduste tegemisel korrektuurilinti või -pliiatsit.

Eksaminand saab eraldi lehed mustandi ja puhtandi kirjutamiseks. Riigieksamikirjandi mustandid jäävad hoiule kooli.

Eksamitöö päisesse kirjutab õpilane töö koodi ning teema numbri. Kui õpilane kasutab lisalehte, teeb ta vastavasse kasti ristikese ning kirjutab ka lisalehele eksamitöö koodi.

Kirjand peab olema vormistatud korrektselt, õpilase käekiri peab olema loetav.

3.7. Abivahendid

Enne eksami algust saab iga õpilane eksaminandi meelespea ja kirjandi teemad.

Õpilasel on lubatud eesti keele riigieksamil kasutada õigekeelsussõnaraamatut, mille olemasolu tagab kool.

Eksamil ei ole lubatud kasutada leksikone, ilukirjandusteoseid ja muid abivahendeid.

4. Eksami hindamine

4.1. Hinde kriteeriumid

Hindamisel arvestatakse järgmisi kriteeriume:

- 1) kirjandi teemakohasus, teema avatus;
- 2) probleemi(de) esitamine ja analüüs;
- 3) põhjendamis- ja järeldamisoskus, oskus kasutada teadmisi ning esitada teemakohaseid näiteid;
- 4) teksti üldistusjõud;
- 5) teksti isikupära;
- 6) teksti ülesehitus;
- 7) teksti sidusus;
- 8) lausestuse selgus ja loogilisus;
- 9) sõnavara ja stiil;
- 10) õigekeelsus ja interpunktsioon;
- 11) töö välimus.

Nimetatud kriteeriumid on hindamisjuhendis jagatud nelja hinnatava aspekti vahel: sisu, õigekiri, sõnavara ja stiil, vorm/ülesehitus.

Iga aspekti puhul hinnatakse selle vastavust kuuele tasemele, mis on väljendatud nii numbriliselt, kui ka sõnaliselt:

- 5 – suurepärane;
- 4 – väga hea;
- 3 – hea;
- 2 – rahuldav;

1 – nõrk;
0 – puudulik ehk mitterahuldav.

Iga aspekti osatähtsus lõpptulemuses, mille õpilane saab sajaballisüsteemis, määratakse teguriga: sisu punktid korrutatakse 9; õigekiri 7; sõnavara ja stiil 3; ülesehitus/vorm 1ga. Tegurite eesmärk on määrata iga aspekti osakaal lõpptulemuses.

4.2. Hindamisskaala

Eesti keele riigieksamit (kirjandit) hinnatakse sajaballiskaalal. Võimalik miinimumtulemus on 0 ning maksimumtulemus 100 punkti.

Eksamitöö lõpptulemus on kahe hindaja antud punktide aritmeetiline keskmine.

Lõpptulemus ümardatakse õpilase kasuks. Näiteks, kui kahe hindaja antud punktide aritmeetiline keskmine on 74,5 punkti, siis on eksaminandi lõpptulemus 75 punkti.

4.3. Vigade märkimine ja kokkuarvestamine

Eksamitöös märgitakse vigu järgmiselt:

I – ortograafiaviga; vormiviga; ühildumis- ja sõltuvusviga;

V – interpunktsiooniviga;

S – lausestus-, sõnakasutus- või stiiliviga;

? – küsitavus, faktiviga;

√ – sõna või lauseosa puudub;

⋈ – taandrida.

4.4. Vigade kaal

Kõik vead on täisvead.

Üheks veaks arvestatakse samas sõnas või morfoloogilises vormis korduvad vead (nt *tegematta* ja *lugematta*; *läind* ja *teind*; *kirjutus laud* ja *tarvitamis juhend*), lause lõpumärgi korduv ärajätmine, ütte või järellisandi koma(de) korduv ärajätmine jms; sama lausetarindi puhul (üte, lisand, kiil, otsekõne jms) korduvalt ära jäetud või ülearune märgipaar.

Hinnatakse vaid eksamitöö puhtandit, eeltöid kirjandi hindamisel ei arvestata.

4.5. Hindamisjuhend

Tüüpilise soorituse kirjeldust igal hinnataval tasemel näitab järgnev tabel.

Sisu (Tulemus korrutatakse teguriga 9)	Õigekiri (Tegur 7)	Sõnavara/stiil (Tegur 3)	Vorm/ülesehitus (Tegur 1)
---	-----------------------	-----------------------------	------------------------------

5 S U U R E P Ä R A N E	• Tekst on teemakohane. • Tekst on arutlev. • Teemaarendus on isikupärane ja põhjalik. • Tekstist ilmneb kirjutaja üldistusvõime. • Kirjutaja oskab väga hästi analüüsida ja argumenteerida. • Väited on põhjendatud. • Järeldused tulenevad analüüsist. • Esitatud faktid on tõesed. • Näited on asjakohased.	5	0–2 õige-kirja-viga	5	• Tekstis ei ole stiilivigu. • Teksti sõnastus on ladus, täpne ja isikupärane. • Sõnavara on rikkalik. • Mõistete ning terminite kasutus on õige.	5	• Tekst on ülesehituselt sisulis-vormiline tervik. • Teksti liigendamine lõikudeks on loogiline ja täpne. • Tekst on sidus. • Tekst on vormistatud korrektselt. • Tekst on nõutud pikkusega (600–800 sõna).
4 V Ä G A H E A	• Tekst on teemakohane. • Tekst on arutlev. • Teemaarendus on põhjalik. • Kirjutaja suudab üldistada. • Kirjutaja oskab hästi analüüsida ja argumenteerida. • Väited on põhjendatud. • Järeldused tulenevad analüüsist. • Esitatud faktid on tõesed. • Näited on asjakohased.	4	3–4 õige-kirja-viga	4	• Tekstis on 1–2 stiiliviga. • Teksti sõnastus on ladus. • Sõnavara on mitmekülgne. • Mõistete ning terminite kasutus on õige.	4	• Tekst on ülesehituselt tervik. • Teksti liigendamine lõikudeks on üldiselt loogiline. • Tekst on sidus. • Tekst on vormistatud korrektselt. • Tekst on nõutud pikkusega.
3 H E A	• Tekst on teemakohane. • Tekst on arutlev. • Teemaarendus on piisav. • Kirjutaja oskab analüüsida ja argumenteerida. • Väiteid ei ole alati piisavalt põhjendatud. • Esitatud faktid on tõesed. • Näited on asjakohased.	3	5–7 õige-kirja-viga	3	• Tekstis on 3–4 stiiliviga. • Teksti sõnastus on ühekülgne. • Sõnavara on küllaldane. • Mõistete ning terminite kasutus on õige.	3	• Tekst on ülesehituselt tervik, kuid esineb vigu teksti liigendamisel lõikudeks (nt teksti lõikude proportsioonid ei ole alati põhjendatud jms). • Tekst on sidus. • Teksti vormistus on üldiselt korrektne. • Tekst on nõutud pikkusega.
2 R A H U L D A V	• Tekst on teemakohane. • Tekst on arutlev. • Teemaarendus on pealiskaudne. • Kirjutaja suudab analüüsida, kuid analüüs on pinnaline ning argumentatsioon on väheveenev. • Väiteid ei ole piisavalt põhjendatud. • Esineb küsitavusi või faktivigu. • Näited on liiga pikad või neid on liiga palju.	2	8–11 õige-kirja-viga	2	• Tekstis on 5–6 stiiliviga. • Teksti sõnastus on konarlik. • Tekst on üldsõnaline. • Esineb vigu terminite või mõistete kasutamisel.	2	• Teksti ülesehituses on vastuolud (nt alguse venitatus, välja arendamata või liiga pikk lõpetus, mitmekordne algus või lõpetus jms). • Lõikudevaheline sidusus on kohati nõrk. • Teksti vormistuses on puudujääke. Ja/või • Tekst on nõutust lühem (400–500 sõna).
1 N Õ R K	• Tekst on teemakohane. • Tekst on jutustav-arutlev. • Teemaarendus on lünklik. • Analüüs on puudulik, jutustamine domineerib analüüsi ja argumentatsiooni üle. • Väiteid ei põhjendata. • Esineb küsitavusi või faktivigu. • Näited ei ole teemaga piisavalt seotud.	1	12–15 õige-kirja-viga	1	• Tekstis on 7–8 stiiliviga. • Teksti sõnastus on algeline. • Sõnavara on piiratud. • Esineb vigu terminite või mõistete kasutamisel. • Esineb eri stiilide põhjendamatut segamist või väärstiilsust.	1	• Teksti ülesehitus on ebaloogiline (nt teksti algus ja lõpetus on teemaarendusega nõrgalt seotud jms). • Tekst ei ole kohati sidus. • Teksti vormistuses on puudujääke.
0 P U U D U L I K	• Tekst vastab üldjoontes teemale. • Tekstis puudub arutlus. • Teema on avatud lihtsustatult. • Ei suuda analüüsida ega argumenteerida. • Mõtted on esitatud ebaselgelt.	0	Üle 15 õige-kirja-vea	0	• Tekstis on üle 8 stiilivea. • Tekst on tühisõnaline. • Sõnavara on väike. • Stiil ei sobi teemaga.	0	• Tekst ei ole ülesehituselt tervik (nt teksti mõni osa puudub või ei täida sellele pandud ülesandeid jms). • Tekst ei ole sidus. • Teksti vormistuses on olulisi puudujääke.

Kirjand hinnatakse 0 punktiga, kui see ei vasta eksamitöö nõuetele: **1)** teemal ning tekstil puudub mõtteline seos; **2)** kirjandis on üle 30 õigekirjavea (v.a korduvad vead); **3)** tekst on poolik, s.t teemaarendus on välja arendamata ning lõpetus puudub, pikkus alla 300 sõna.

4.6. Vaegkirjutaja riigieksamikirjandi hindamine

Riigieksamikirjandi hindamiskriteeriumid ja nõuded on kõigile õpilastele samad. Vaegkirjutaja eksamitöö sisu, sõnavara/stiili ning vormi/ülesehitust hinnatakse üldistel alustel. Vaegkirjutaja õigekirja hinnatakse diferentseeritult, arvestades vaid düsgraafiasse mittetulenevaid vigu.

Vigadeks ei loeta ning eksamitöö servale ei märgita eksimusi

- pika täishääliku (nt **koli** taga *pro* **kooli** taga);
- ülipika täishääliku (nt vaatas **male** *pro* vaatas **maale**);
- pika suluta kaashääliku (nt lõi **kana** ära *pro* lõi **kanna** ära);
- ülipika suluta kaashääliku (nt läks **lina** *pro* läks **linna**);
- lühikese sulghääliku (nt **tupa** *pro* **tuba**, **tulep** *pro* **tuleb**);
- pika sulghääliku (nt **kukked** *pro* **kuked**, **olematta** *pro* **olemata**);
- ülipika sulghääliku (nt **koti** *pro* **kotti**, **kõikki** *pro* **kõiki**) kirjutamisel.

Vaegkirjutaja eksamitöö hindamisel kirjutatakse hindamisprotokolli märkus „Düsgraafia, hinnatud diferentseeritult“.

Riigieksaministritele märgitakse tulemus täiendavate kommentaarideta.

4.7. Eksamilt kõrvaldamine

Õpilane, kes kasutab eksamil ebaausaid võtteid või lubamatuid abivahendeid, kõrvaldatakse eksamilt ning tema eksamitööd ei hinnata.

4.8. Hindepiir

Kõigi riigieksamite, sh kirjandi hindepiir on 20 palli. Neil, kes eksamikünnist ei ületa, saavad riigieksamikirjandi eest vähem kui 20 palli, on võimalik sooritada eksam uuesti järgmisel kalendriaastal.

4.9. Eksamitulemuse vaidlustamine

Kui eksaminand ei ole eesti keele riigieksami tulemusega nõus, siis on tal õigus esitada Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale 10 tööpäeva jooksul pärast eksamitulemuste väljastamist apellatsioon, mille alusel kontrollitakse tema eksamitöö hindamise vastavust hindamisjuhendile.

Apellatsioonikomisjonil on õigus jätta eksamitöö tulemus muutmata, seda tõsta või langetada.

4.10. Eksami korraldamine

Eksami viib läbi Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, kes tagab eksamitöö sisulise ja vormilise ettevalmistuse, eksami korralduse ning eksamitööde hindamise.

5. Õppematerjalid

Eesti keele riigieksamiks saab valmistuda, kasutades järgmisi õppematerjale:

5.1. Tekstiõpetus

K. Aava, Veenmiskunst. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 2003;
Eesti keele riigieksam. Koostanud M. Hennoste. REKK 1997–2003;
M. Ehala, Kirjutamise kunst. Tallinn, 2000;
M. Hage, Teksti- ja kõneõpetus. Gümnaasiumi eesti keele õpik. Tallinn, 2003;
M. Hage, Teksti- ja kõneõpetus. Gümnaasiumi eesti keele töövihik. Tallinn, 2003;
M. Hennoste, Arukas arutleja. Tallinn, 1998;
M. Hennoste, Kirjandiõpetuse käsiraamat keskkoolile. Tallinn, 1990;
M. Hennoste, Tekstiõpetuse töövihik. Tallinn, 1995;
M. Hennoste, Tekstiõpetuse õpik. Tallinn, 1999;
M. Hennoste, Täna kirjutame kirjandit. Tallinn, 2006;
A. Lunter, Kirjandiõpetus. Tallinn, 1999;
S. Maanso, Seostest sõltub mõte. Abiks riigieksamikirjandiks valmistujale. Tallinn, 2005
L. Villand, Kirjandiõpetuse teooria ja praktika. Tallinn, 1975.

5.2. Eesti keel

M. Ehala, Eesti keele struktuur. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 2001;
M. Ehala, Eesti keele struktuuri töövihik. Tallinn, 2000;
M. Ehala, Eesti kirjakeel. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 1998;
M. Ehala, Kirjakeele töövihik gümnaasiumile. Tallinn, 2000;
M. Hint, Eesti keele õpik. Tallinn, 1991;
E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo. Eesti õigekeel. Tallinn, 2004;
A. Kilgi, V. Maanso. Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele õpik. Tallinn, 2004.
A. Kilgi, V. Maanso. Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele töövihik, 1. osa. Tallinn, 2004;
A. Kilgi, V. Maanso. Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele töövihik, 2. osa. Tallinn, 2005;
E. Liivaste, V. Maanso. Õige emakeele harjutusi. Gümnaasiumi töövihik. Tallinn, 2005;
M. Madisso, Keele- ja tekstiharjutusi abiturientidele. Tallinn, 2002;
A. Valmis, Eesti keel kõrgkooli astujale. Tallinn, 1990.